

— Judith Kerr

Traducció de Marc Donat

JA ÉS PROU DIFÍCIL

ser adolescent a Londres durant els bombardejos, viure amb els pares, buscar el teu propi camí, enamorar-te i preguntar-te cada nit si aconseguiràs sobreviure a les bombes.

Però encara és més difícil per a l'Anna, que continua etiquetada com "l'enemiga estrangera". Les bombes provenen d'Alemanya, un país que un dia va ser casa seva.

Si Hitler envaeix la Gran Bretanya, quines possibilitats tindrà la seva família, que són refugiats, de sobreviure?

01 PRESENTACIÓ I OBJECTIUS

Aquesta guia de lectura per al llibre *Sota les bombes*, de Judith Kerr, vol ser un recurs de suport per abordar l'obra.

A continuació trobareu un conjunt de preguntes per afavorir la conversa literària seguint les teories d'Aidan Chambers¹ i activitats que aniran enfocades a aprofundir en les capes de sentit de la novel·la i a fer incidència en qüestions universals que es plantegen en la història.

La proposta de conversa literària segueix una estructura temporal (abans, durant i després de la lectura) però es pot considerar només com una guia per mantenir la conversa de manera ordenada després de llegir el llibre.

Com totes les guies de lectura, va acompanyada d'un seguit d'activitats optatives i de temes per plantejar el debat a l'aula o al club de lectura. Els objectius d'aquesta guia són consolidar la lectura i la comprensió lectora per evidenciar els elements més importants, fomentar la lectura i l'esperit crític.

¹ Dime. *Los niños, la lectura y la conversación* (Fondo de Cultura Económica)

02 QUI VA SER JUDITH KERR?

Judith Kerr va ser una escriptora i il·lustradora britànica. Va néixer a Berlín, filla d'un destacat escriptor, crític i guionista alemany. Pel seu origen jueu i les seves crítiques al règim nazi, la família va haver d'abandonar Alemanya. Primer van viatjar a Suïssa i després a França, fins a instal·lar-se definitivament a Anglaterra el 1936.

Va ser la creadora de llibres com ara la sèrie sobre la gata Mog o *El tigre que va venir a berenar*. De les seves novel·les per a joves, destaca la saga sobre la Segona Guerra Mundial, amb *De quan Hitler va robar el conill rosa* i *Sota les bombes*, novel·les en gran part autobiogràfiques, que han obtingut gran èxit arreu del món gràcies a la delicadesa, el sentit de l'humor i la capacitat de compassió amb què descriu la tragèdia d'un poble.

03 ABANS DE LA LECTURA

Teniu la guia de lectura de De quan Hitler va robar el conill rosa, la primera part de la trilogia, disponible aquí.

Context històric de la Segona Guerra Mundial

- Quins són els vostres referents culturals sobre la Segona Guerra Mundial? Quines pel·lícules, sèries o documentals heu vist? Quins llibres coneixeu ambientats en aquest període? Quina imatge general teniu del conflicte?

El llibre està ambientat en la Segona Guerra Mundial, concretament durant els bombardejos de Londres el 1940. Podeu consultar aquest material

sobre la Segona Guerra Mundial, que ens servirà per situar-nos històricament i contextualitzar els neguits dels personatges.

<https://www.youtube.com/watch?v=AYQ8hT8cVTE>

També podeu extreure informació d'aquest article, que se centra en l'anomenada "Batalla d'Anglaterra" o Blitz, l'enfrontament bèl·lic entre el Regne Unit i Alemanya, que es retrata molt clarament a la novel·la.

<https://academiaplay.es/batalla-inglesa-bltz/>

04 DURANT LA LECTURA

Primera part

- Després de llegir el primer capítol, com descriurieu la protagonista? Si vau llegir De quan Hitler va robar el conill rosa, quines diferències veieu en l'Anna d'aquesta segona part? Quina edat té, ara? Com és la seva vida?
- Per què l'Anna no ha volgut demanar els quatre penics a la senyora Bartholomew? Sabeu quina distància hi ha entre Holland Park i Bloomsbury? Per què no ho busqueu?
- Què en sabem de la família de l'Anna a partir d'aquest primer capítol? I de la situació que viu Londres?

"Entre els refugiats, com més aviat havies marxat, més important eres. Haver marxat el 1933 era com haver arribat a Amèrica amb el Mayflower,* i la mare no podia resistir la temptació de dir a tothom el mes exacte i tot". (p. 32-33)

- Per què penseu que passava, això? Quina relació pot tenir la data amb la importància d'algú?
- Comenteu el discurs del pare a la trobada d'autors alemanys.

- Parleu sobre la conversa que l'Anna té amb la senyora del tren. Com és de complicada, la seva situació? Creieu que ha de ser complicat ser una refugiada en un país amenaçat pel teu país d'origen?
- Què li passa, al Max, al capítol 4? Per què es pren, aquesta mesura? Què en penseu? Com creieu que afecta l'Anna, que ja se sent "l'enemiga estrangera"?
- Per les descripcions que se'n fan a la novel·la, us imagineu com devia quedar Rotterdam després dels bombardejos? I Varsòvia? Us deixem unes imatges. Coneixeu altres ciutats (també al nostre país) que hagin patit bombardejos en algun moment de la història?

©Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

— Com afectarà la família de l'Anna la partida de la família Bartholomew?

- Sabeu què va passar a Dunkerque? (Podeu veure la pel·lícula de Christopher Nolan sobre aquest episodi històric)
- Com canvia la vida a Londres a mesura que Hitler va guanyant territoris a la guerra?
- Quin contrast hi ha entre el que està passant a Londres i l'actitud de la tia Louise sobre la mudança? Què en penseu?

—Una cosa que li havia demanat que em donés —va dir finalment a poc a poc—. Per fer-la servir en cas d'emergència.

I la mare va aferrar l'Anna amb els braços com si no la volgués deixar anar mai.

—Només en cas d'emergència! —va exclamar—. Amor meu, amor meu, t'ho prometo... Només en cas d'emergència!" (p. 102)

- Què creieu que li ha donat?
- Què és el que més por li fa a l'Anna del fet que els nazis arribin a la Gran Bretanya?

—Ho veus? —va protestar la mare—. Són solidaris quan algú queda atrapat a Alemanya, però què passa quan arriben a Anglaterra? Els tanquen en camps". (p. 113)

- Què en penseu? Se us acudeixen situacions actuals en què es donin aquestes situacions incoherents?
- Què vol dir el Max quan es queixa a l'Anna que està tip de ser sempre diferent?
- Com s'adapten els habitants de Londres als bombardejos diaris?

"Era al vespre: el cel tenia un color rosat i, com que els avions volaven molt amunt, gairebé no se sentien els motors ni el so de les metralladores. Es perseguien donant voltes i llançant-se en picat, i es distingien petits flaixos de llum taronja i columnes de fum quan es disparaven. Però no semblava real. Era com una exhibició molt maca i emocionant, i el pare i l'Anna van treure el cap per la finestra per seguir-la, fins que un vigilant els va cridar que queia metralla per tot Bedford Terrace i que tornessin a entrar". (p. 104)

"Era una bomba o un avió que havia esclatat a l'aire. L'Anna no sabia de qui era però l'explosió que ho va acompanyar tot va fer que ella i el pare s'apartessin de la finestra.

Quan els va passar l'ensurt, van tornar a mirar la nit il·luminada. A les bengales taronges se'n hi havien afegit unes altres de roses, que baixaven a la deriva juntes.

—Potser és la fi del món civilitzat —va dir el pare—, però sens dubte és fascinant". (p. 132)

- Ja som oficialment davant de "la batalla d'Anglaterra". Com us ho imagineu? Contrasta amb la descripció que acabeu de llegir? Aquestes escenes, com poden ser maques, emocionants, fascinants...?

—Amics alemanys han apagat la llum per nosaltres —va dir el Tudó, i tothom va riure". (p. 136)

- Creieu que podem trobar l'humor enmig de la desgràcia?
- Comenteu entre tots l'atac de pànic que l'Anna té durant un dels bombardejos. Creieu que és útil preparar-se per al pitjor? Ens protegeix? Què faríeu vosaltres? Penseu que ha de ser difícil viure així?
- Com és l'experiència de l'Anna al camp?
- Què és l'afer del "God save the King". Què evidencia sobre la gent que viu al camp? Quan decideix que ja en té prou, l'Anna?
- En quin estat es troba la ciutat de Londres a la tornada?
- Per què no volen donar-li feina, a l'Anna? Com us fa sentir? Creieu que encara passa avui en dia?
- Després del bombardeig "sorpresa" que acaba destruint bona part de l'hotel, el pare l'únic que lamenta és que acabava d'endregar la taula. Com pot ser que només pensi en això? Per què creieu que passa?

- A la pàgina 177, l'Anna i la seva família tenen una conversa sobre la mort i com queda la vida quan un ja no hi és. Què els ha suscitat, la lectura d'aquest fragment? Volen compartir algun pensament sobre això?
- Quina esperança sobre una nova vida dona a l'Anna la nova casa de Putney Street?

Segona part

- Com canvia la vida petita de l'Anna amb la mort del Dickie? Com creieu que la fa sentir?
- Com és la tieta Dainty? Què li passa al marit?
- Com li va, a l'Anna, la seva primera classe de dibuix? Com és de diferent, aquell entorn, dels que acostuma a viure l'Anna?
- Què significa per a l'Anna que el grup la convidi a fer un cafè després de classe? Com la fa sentir? Quina mena de gent són?

“En John Cotmore li havia dit bona nit. I els seus dibuixos eren molt prometedors. Els peus li repicaven contra el terra i la foscor l'envoltava brillant com si gairebé la pogués tocar. Li va sorprendre que l'estació de metro de Holborn estigués igual.

Perquè sentia que acabava de viure un moment fabulós”. (p. 230)

- Què li passa a l'Anna? Els llocs poden canviar d'aparença segons el nostre estat d'ànim?
- Quina feina li encarrega la senyora Hammond a l'Anna? Què en penseu? Com us faria sentir, a vosaltres, aquella feina? Comenteu aquest fragment, si voleu:

“Dins d'alguns baguls, que arribaven directament dels quaters de l'exèrcit, semblava que hi hagués gairebé totes les pertinences dels morts —pals de golf, llibres de butxaca i agendes—, i no sabien què fer-ne. Una vegada, l'Anna estava traient una guerrera de l'exèrcit de l'aire d'una maleta, i li va saltar una pilota de ping-pong de dins i es va anar allunyant, rebotant pel terra de la sala buida. No en sabia ben bé la raó, però això era el que li havia fet més llàstima”. (p. 233)

- L'Anna té una bona relació amb els seus pares. Hi esteu d'acord? En el capítol setze, l'Anna i la mare discuteixen per una partida de bridge. Què n'opineu? Esteu d'acord amb alguna de les dues? Com creieu que se senten?

“Però no ho podia oblidar del tot, i intuïa que la mare tampoc. Es tractaven amb una cautela que abans no hi havia hagut. D'una banda estava trista, però per dins una part d'ella, secreta, dura, i que ella mateixa ni sospitava que existia, va mig agrair aquell moment d'intimitat. Tot perquè aquella nit havia volgut anar a la classe d'art, va pensar. Que complicada que és la vida quan vols fer una cosa de tot cor”. (p. 248)

- Què vol dir?
- Quants anys té l'Anna? Quants anys li diu que té a en John? Per què creieu que ho fa?
- Per què creieu que l'Anna està així: “Tot li semblava fabulós. Tenia la sensació d'acabar-se de despertar després d'haver estat dormint durant anys”. (p. 254)
- Què opineu de la invitació d'en John Cotmore perquè l'Anna vagi a casa seva? I del que acaba passant? Com us fa sentir? Us ho esperàveu?
- Quan la senyora James es posa malalta, l'Anna pregunta com ha pogut emmalaltir tan ràpid. Comenteu la resposta:

“—La culpa la tenen quatre anys de guerra —va dir la senyora Hammond—. I les notícies que ara són més bones. —Quan l'Anna se la va quedar mirant sense entendre-ho, va afegir amb impaciència:— la idea de la pau, quan res ja no té sentit”. (p. 288)

- En John Cotmore diu a l'Anna que és hora de fer alguna cosa amb el seu art. Què decideix fer l'Anna? Què hauríeu fet vosaltres?
- Què preocupa a en Max i l'Anna sobre el futur dels pares?
- Com va la visita al restaurant amb l'escola d'art? Per què és tan important aquesta nit per a l'Anna?

“Al començament només en queien unes quantes i la gent se'n burlava, fent broma del soroll tan ridícul que feien i inventant-los noms divertits, com ara bombes bronzidores o bombes alades. Però al cap de pocs dies en van començar a caure moltes tant de dia com de nit. Era inquietant, quan anaves a treballar, sentir el so d'aquells motors, que es podien apagar en qualsevol moment. Llavors resaves perquè el so continués, però sentint-te culpable perquè sabies que caurien sobre algú altre. I el fet que la guerra podia acabar aviat feia que tothom desitgés, desesperadament, sobreviure”. (p. 312)

- Comenteu el dilema èticomoral que poden representar aquesta mena de situacions.

"Què havia passat?, es preguntava l'Anna. Feia ben poc tot semblava anar tan rodat: la guerra gairebé s'acabava, la seva feina i... i tot, va pensar, sense cap ganes de donar ni la més mínima forma al que esperava d'en John Cotmore. I ara era com tornar als dies dels bombardejos i la vida li semblava buida. Quan, a finals de juliol, l'escola d'art va tancar per vacances, li va semblar que era el final d'una època". (p. 314-315)

- Heu tingut mai aquesta sensació, que alguna etapa acabava per començar-ne una de nova?
- Per què l'Anna no vol que el seu pare l'acompanyi al concert? Què hauríeu fet vosaltres?
- Què li passa al pare? Coneixeu aquesta afecció? Com creieu que poden afectar una persona com el pare les possibles seqüeles?
- Com és la tornada de l'Anna a l'escola d'art?
- Comenteu el funeral de l'oncle Víctor? Què creieu que volia transmetre l'autora amb tot el que passa?

"—Però ha d'haver estat terrible!... —va dir l'Anna—. Perdre la teva llengua, i no tenir mai diners, i veure la mare sentir-se tan desgraciada, i tota la teva obra... tota la teva obra...! —Va adonar-se horroritzada que estava plorant. Quina gran ajuda dec ser ara, es va dir, i el pare es va ajupir i li va posar la mà a la cara". (p. 347)

- Quina veritat comprèn l'Anna sobre el seu pare? Com la fa sentir? Us canvia la manera com veieu aquest personatge?

"El Grunewald que s'havia cremat ja no era el mateix lloc on ella havia jugat". (p. 353).

- Què vol dir?

"Al mes d'abril, els exèrcits britànic i nord-americà van entrar als primers camps de concentració, i les primeres descripcions de l'horror van sortir a la premsa i a la ràdio. L'Anna es va quedar parada amb la reacció de la gent. Per què tothom estava tan sorprès? Des dels nou anys que sabia que hi havia camps de concentració". (p. 357)

- Què en sabeu dels camps de concentració? Què insinua l'Anna? Creieu que tothom sabia de l'existència dels camps? Si era així, per què ningú no hi va fer res?

"—Johannisberger-Schloss —va aclarir—, del Rheingau. L'havia guardat especialment per a aquest dia.

Es van mirar.

—Potser algun dia...

—Potser —va dir el pare". (p. 359)

- Què creieu que volen dir amb "Potser algun dia..."?

05 DESPRÉS DE LA LECTURA

- Quin tipus de final presenta la novel·la? Per què creieu que Judith Kerr decideix aquest final? Com penseu que serà la vida de l'Anna i la seva família?
- La novel·la presenta un contrast entre la vida petita i la Història. Com es veu afectada la percepció de la guerra per les seves vivències personals? Per què creieu que Judith Kerr crea aquest contrast?
- Sabríeu identificar els quadres que descriu l'Anna a la National Gallery: "Estaven exposats sense cap ordre concret i mentre recorria les sales una per una s'anava quedant impressionada que n'hi hagués tants. No sabia per on començar, perquè no en coneixia cap, i

es quedava contemplant ara un paisatge, ara una figura o un interior entre els cossos de la gentada que s'anava movent. Quan va arribar al final, va tornar a començar i aquesta vegada ja li van cridar més l'atenció alguns detalls: una estesa de nenúfars verds en un estany verd, una dona en un jardí, una ballarina cordant-se la sabata, que va trobar preciosa". (p. 250)

- Quins canvis pateix l'Anna al llarg de la novel·la? Com evoluciona el personatge?
- Com afecta l'evolució de la protagonista a la relació amb la família?
- Com és el ritme de la novel·la? Quin estil té, Judith Kerr?

06 ACTIVITATS OPTATIVES

Història familiar

Us heu interessat mai per les vostres històries familiars? Pels relats testimonials? Segur que les memòries amaguen històries familiars que bé podrien estar relacionades amb altres períodes de la història del segle XX, com la Guerra Civil Espanyola o la dictadura franquista. Us proposem que entrevisteu algun familiar, parleu amb ells sobre algunes històries d'aquest segle a la vostra família. Podeu escriure un relat, portar fotografies o documents gràfics...

Després d'aquesta fase d'investigació, que pot crear complicitats entre l'àrea de llengua i la d'educació visual i plàstica, podeu presentar les vostres històries familiars als companys!

Vida petita vs. Història

Us proposem que aneu emplenant una taula mentre llegiu la novel·la amb aquells episodis històrics de la Segona Guerra Mundial que es van esmentant, buscar-ne la data i apuntar què passa a la novel·la i com se sent l'Anna en aquell moment.

Mireu, aquí en teniu un exemple!:

Hitler envaeix Noruega i Dinamarca!	1 d'abril de 1940	L'Anna està tornant de passar el cap de setmana a Cambridge	Emocionada pel cap de setmana tan fantàstic que ha passat amb el Max